

Journal of Natural Science

*No1 (6)
2022*

<http://natscience.jspi.uz>

<u>ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ</u>	<u>ТАҲРИРИЯТ АЪЗОЛАРИ</u>
<p>Бош муҳаррир – У.О.Худанов т.ф.н., доц.</p> <p>Бош муҳаррир ёрдамчиси-Д.К.Мурадова, PhD, доц.</p> <p>Масъул котиб- Д.К.Мурадова</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Худанов У.О. – ЖДПИ Табиий фанлар факултети декани, т.ф.н., доц. 2. Шилова О.А.-д.х.н., профессор Института химии силикатов им. И.В. Гребенщикова Российской академии наук (ИХС РАН) 3. Маркевич М.И.-ф.ф.д. проф Белорусия ФА 4. Elbert de Josselin de Jong- профессор, Niderlandiya 5. Кодиров Т- ТТЕСИ к.ф.д, профессор 6. Абдурахмонов Э – СамДУ к.ф.д., профессор 7. Насимов А– СамДУ к.ф.д., профессор 8. Сманова З.А,-ЎзМУ к.ф.д., профессор 9. Султонов М-ЖДПИ к.ф.д,доц 10. Яхшиева З- ЖДПИ к.ф.д, проф.в.б. 11. Рахмонкулов У- ЖДПИ б.ф.д., проф. 12. Мавлонов Х- ЖДПИ б.ф.д., проф 13. Муродов К-СамДУ к.ф.н., доц. 14. Абдурахмонов Ғ- ЎзМУ фалсафа фанлари доктори (кимё бўйича) (PhD), доц 15. Хакимов К – ЖДПИ г.ф.н., доц. 16. Азимова Д- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (биология бўйича) (PhD), доц 17. Юнусова Зебо – ЖДПИ к.ф.н., доц. 18. Гудалов М- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (география фанлари бўйича) (PhD) 19. Мухаммедов О- ЖДПИ г.ф.н., доц 20. Хамраева Н- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (биология фанлари бўйича) (PhD) 21. Рашидова К- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (кимё бўйича) (PhD), доц 22. Муминова Н-к.ф.н., доц 23. Мурадова Д- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (кимё фанлари бўйича) (PhD), доц 24. Инатова М- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (кимё фанлари бўйича) (PhD)
<p>Муассис-Жиззах давлат педагогика институти</p>	
<p>Журнал 4 марта чиқарилади (ҳар чоракда)</p>	
<p>Журналда чоп этилган маълумотлар аниқлиги ва тўғрилиги учун муаллифлар масъул</p>	
<p>Журналдан кўчириб босилганда манбаа аниқ кўрсатилиши шарт</p>	

Жиззах давлат педагогика институти Табиий фанлар факултети

Табиий фанлар-Journal of Natural Science-электрон журнали

[/http://www.natscience.jspi.uz](http://www.natscience.jspi.uz)

**БИОЛОГИЯ ФАНИНИ ЎҚИТИШДА ТАЪЛИМ
ТЕХНОЛОГИЯСИНИНГ АҲАМИЯТИ**

Ортиқова Л. С. дотцент – ЖДПИ Биология ва уни ўқитиш методикаси
кафедраси

Маматқулова С - биология йўналиши, II-босқич магистри

lolaortiqova31@gmail.com

Аннотация: Умумий ўрта таълим мактаблари биология фани ўқитувчиларининг замонавий педагогик технологиялардан фойдаланиш, биология фанини ўқитиш шаклларини компетенциявий ёндашув асосида ташкил этиш кўникмаларини ривожлантириш

Калит сўзлар: мактаб, биология, фан, ўқитувчи, замонавий, педагогик, технология, метод.

Аннотация: повышение квалификации учителей биологии в средних общеобразовательных школах на основе использования современных педагогических технологий, организации форм преподавания биологии на основе компетентностного подхода

Ключевые слова: школа, биология, наука, учитель, современный, педагогический, технология, метод

Annotation: development of skills of teachers of Biology in secondary schools of general education on the basis of the use of modern pedagogical technologies, the organization of forms of teaching of Biology on the basis of a competency approach

Keywords: school, biology, science, teacher, modern, pedagogical, technology, method.

«Таълим тўғрисида»ги ва «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунларига, 2017-2021-йилларга мўлжалланган “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси”, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 5 сентябрдаги “Халқ таълими тизимида бошқарувнинг янги тамойилларини жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-3931 Қарорига мувофиқ, таълим босқичларининг узлуксизлиги ва изчиллигини таъминлаш, таълимнинг замонавий методологиясини яратиш, давлат таълим стандартларини компетенциявий ёндашув асосида такомиллаштириш, ўқув методик мажмуаларнинг янги авлодини ишлаб чиқиш ва амалиётга жорий этиш ҳамда педагог ходимларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш тақозо этилади.

Мамлакатимизда компетенциявий ёндашувга асосланган янги давлат таълим стандартларининг жорий этилиши ўрта мактаб ўқитувчилари зиммасига катор долзарб вазифаларни қўймоқда. Шу билан бирга, 2017-2018 - ўқув

йилидан мактабларда 11 йиллик ўрта таълимнинг жорий этилиши ҳам, ўз навбатида, ўқитувчиларнинг малака оширишга бўлган янги эҳтиёжларини келтириб чиқарди. Айтиш пайтда вужудга келган шарт-шароитлар ва ўқитувчиларнинг юқоридаги келтирилган эҳтиёжлари малака оширишнинг шакли, мазмуни ва уни амалга ошириш механизмларини қайта кўриб чиқишни ва бу жараёнга тегишли ўзгартиришларни киритишни тақозо этмоқда.

Хусусан, шу кунларда юқоридаги эҳтиёжлардан ва улар олдида кўндаланг турган муаммолардан келиб чиққан ҳолда, биология фани ўқитувчиларининг малакасини ошириш мазмуни ва шакллари тақомиллаштириш зарурати пайдо бўлди. “Биология фанини ўқитиш методикаси” модулининг ишчи ўқув дастури биология фани ўқитувчилари малакасини ошириш курсининг ўқув дастури асосида тузилган бўлиб, у биология фани ўқитувчиларига ўқитишнинг замонавий методлари мазмуни ва моҳиятини очиқ беради.

Модулнинг мақсади: умумий ўрта таълим мактаблари биология фани ўқитувчиларининг замонавий педагогик технологиялардан фойдаланиш, биология фанини ўқитиш шакллари компетенциявий ёндашув асосида ташкил этиш кўникмаларини ривожлантиришдан иборат.

Модулнинг вазифалари: ўқитувчиларнинг биология фанини ўқитишда ўқувчиларда компетенцияларни шакллантириш учун замонавий педагогик технологиялар, фаол ва интерфаол методлар, уларни қўллаш ҳақидаги билим, кўникма ва малакаларини ривожлантириш; биология дарсларини замонавий талаблар асосида ташкил этиш кўникмаларини ривожлантириш. Модул бўйича тингловчиларнинг билим, кўникма, малака ва компетенцияларига қўйилган талаблар

биология фанини ўқитишнинг ўзига хос хусусиятлари ва ўқитишнинг фаол, интерфаол методларини;

биология фанини ўқитиш шакллари (дарс, дарсдан ташқари ишлар, синфдан ташқари машғулотлар, экскурсиялар)ни компетенциявий ёндашув асосида ташкил этиш; дарс ишланмаларини ишлаб чиқишга қўйилган замонавий талабларни билиши;

биология фанини ўқитишда фаол, интерфаол методларини қўллаш олиш; биология фанининг мазмуни, воситалари, методлари ва шаклларининг узвийлиги ва изчиллигини таъминлаш;

замонавий талаблар асосида дарс ишланмасини ишлаб чиқиш;

биологиядан ўқувчиларнинг билим, кўникма, малакаларини баҳолаш учун ўқув топшириқларини тузиш;

лаборатория машғулотларини ўтказиш;

биологиядан масалалар ечиш;

дарсларни кузатиш, таҳлил қилиш ва баҳолаш кўникмаларига;

биология фанини ўқитишда дарсдан ташқари ишлар ва синфдан ташқари машғулотлар, экскурсияларни компетенциявий ёндашув асосида ташкил қилиш;

лаборатория машғулотларини ўтказиш; биологиядан масалалар ечиш малакаларига;

замонавий педагогик технологиялардан касбий фаолиятда фойдаланиш;

замонавий талаблар даражасида дарсларни ташкил қилиш ва ўтказиш компетенцияларига эга бўлиши лозим.

Модулни ташкил этиш ва ўтказиш бўйича тавсиялар “Биология фанини ўқитиш методикаси” модулидан машғулотлар назарий ва амалий шаклда олиб борилади. Назарий машғулотларда биология фанидан яратилган ўқув-услугий мажмуалар мазмуни, дарс ишланмаларига қўйилган талаблар, биологиянинг ўзига хос хусусиятлари ва фанни ўқитиш методикаси ҳақида маълумотлар берилади. Амалий машғулотларда дарс ишланмаларини замонавий талаблар асосида яратиш, ўқувчилар билимини баҳолаш, дарсдан ташқари ишлар ва синфдан ташқари машғулотлар, экскурсияларни ўтказиш, дарсларни кузатиш ва таҳлил қилиш ўргатилади. Машғулотларда техник воситалардан, экспресс-сўровлар, тест сўровлари, ақлий хужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш ва бошқа интерфаол таълим усулларида фойдаланиш назарда тутилади. Модулнинг ўқув режадаги бошқа модуллар билан боғлиқлиги ва узвийлиги мазкур модул мазмуни ўқув режадаги “Таълим-тарбия технологиялари ва педагогик маҳорат”, “Таълим жараёнида ахбороткоммуникация технологияларини қўллаш”, блоклари, “Биология фанини ўқитишда замонавий ёндашувлар ва инновациялар” модули билан узвий боғланган ҳолда педагогларнинг касбий педагогик тайёргарлик даражасини орттиришга хизмат қилади. Модулнинг услубий жиҳатдан узвий кетма-кетлиги мазкур модул “Ўзбекистонда таълим-тарбия жараёнларининг ҳуқуқий-меъёрий асослари”, “Таълим-тарбия технологиялари ва педагогик маҳорат” ва “Таълим жараёнида ахборот-коммуникация технологияларини қўллаш” блокларидан кейин ўрганилади. Унда юқоридаги блокларда ўрганилган мазмун йўналишлари ва услубий жиҳатларини биология фанига татбиқ этиш имкониятлари очиқ берилади. Модулнинг таълимдаги ўрни Тингловчиларни биология фанини ўқитишнинг замонавий педагогик технологиялари ва методлари билан таништириш ҳамда амалда қўллаш кўникмаларини шакллантириш орқали таълим самарадорлигини таъминлашдан иборат.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Умумий ўрта ва ўрта махсус, касб-хунар таълимининг давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида” 2017 йил 6 апрелдаги 187-сон Қарори (3-илова).
2. G'ofurov A.T., Tolipova J.O. va b. Biologiya o'qitish metodikasi. Oliy o'quv yurtlari uchun darslik. Toshkent, 2013.
3. Tolipova J.O., Umaraliyeva M.T. Botanika darslari (O'qituvchi kitobi) Umumiy o'rta ta'lim maktablarining biologiya o'qituvchilari uchun metodik qo'llanma. “Tafakkur” nashriyoti. (5-sinf) Toshkent, 2016.
4. Tolipova J.O., Umaraliyeva M.T., Abdurizayeva S. Botanika darslari (O'qituvchi kitobi). Umumiy o'rta ta'lim maktablarining biologiya o'qituvchilari uchun metodik qo'llanma. (6-sinf) “Tafakkur” nashriyoti. Toshkent, 2016.
5. Mavlonov O., Toshmanov N. Zoologiya darslari. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining biologiya o'qituvchilari uchun o'quv-metodik qo'llanma. (7-sinf) “Tafakkur” nashriyoti. Toshkent, 2012.